

DZIENNIK WARSZAWSKI

Przenumerata zamiejscowa z odsyłką pocztą:
 Na rok 12 rs.
 „ 6 miesięcy 6 „
 „ 3 miesiące 3 „
 „ 1 miesiąc 1 „

Przenumerata przyjmuje się: w Warszawie, w głównym kantorze Redakcji przy ulicy Miodowej Nr. 487 i w innych jej kantorach miejskich: — w St. Petersburgu, w księgarni A. T. Eazunowa na Newskim Prospektie w domu Olchinowej; w Moskwie, w księgarni J. S. Solowiewa.

Za ogłoszenia pobiera się: za jeden raz sześć kopiejek od wiersza druku lub jego miej-sca, za dwa razy, dziewięć kopiejek, za trzy razy, dwanaście kopiejek i t. d. — Oddzielne numery sprzedają się po 5 kopiejek.

ROK DWUNASTY.

WYCHODZI CODZIENNIE, PRÓCZ DNI NIEDZIELNYCH I ŚWIĄTECZNYCH.

Kalendarz prawosławny.

W czwartek, 25 września (7 października). — św. Sergija Rad.
 W piątek, 26 września (8 paźdz.). — P. s. a. n. s. Joanna B.
 W sobotę, 27 września (9 października). — św. Kallistrata m.

Wschód i zachód Słońca.

Słońce wschodzi o godzinie 6 minut 10 rano,
 zachodzi o godzinie 5 minut 26 wieczór.

Wysokość wody na rzece Wiśle pod Warszawą.
 Stóp 2 cali 1.

Kalendarz rzymsko-katolicki.

W czwartek, 25 września (7 paźdz.). — św. Justyny panny m.
 W piątek, 26 września (8 października). — św. Brygidy wdow.
 W sobotę, 27 września (9 paźdz.). — św. Dionizego bisk.

PRENUMERATA

„DZIENNIK WARSZAWSKI”
 W 1875 r.

Cena prenumeraty dla mieszkańców Warszawy.
 Bez rozsyłki: na rok 9 rs.; — na 6 miesięcy 4 rs. 50 kop.; — na 3 miesiące 2 rs. 25 k.; — na 1 miesiąc 75 kop.

Za przesyłkę do domu dopłaca się miesięcznie 5 kopiejek.
 Cena prenumeraty zamiejscowej.
 Na rok 12 rs.; — na 6 miesięcy 6 rs.; — na 3 miesiące 3 rs.; — na 1 miesiąc 1 rs.

Przenumerata przyjmuje się w Warszawie, w kantorze głównym Redakcji „Dzienników Warszawskich” przy ulicy Miodowej Nr. 487 (18).

DZIAŁ URZĘDOWY.

* Najjasniejszy Pan, na najpoddanniejsze przedstawienie przez Zarządzającego Ministerstwem Spraw Wewnętrznych podania komitetu, będącego pod Najdosłowniejszą protekcją Najjasniejszego Pana, a w zawiadywanym Cesarzkim towarzystwa filantropijnego, towarzystwa zachęty pracowitości w Moskwie, Najmilszemu, 15 sierpnia roku bieżącego, raczył upoważnić ustanowić kosztem procentów od obfowanego przez członków pomienionego towarzystwa zachęty pracowitości kapitału 1,000 rubli, w należącej do tegoż towarzystwa szkole dla krawców, stypendjum, z nadaniem mu nazwy „stypendjum honorowego członka towarzystwa, księcia Włodzimierza Andrejewicza Dolgorukowa,” z powodu upływającego w dniu 30 sierpnia roku bieżącego dziesięciolecia jego służby na posadzie jeneral-gubernatora moskiewskiego.

* Najjasniejszy Pan, według uchwały Komitetu Ministrów, 8 sierpnia roku bieżącego, Najwyższy raczył zatwierdzić nową ustawę „Stowarzyszenia fabryki tytułowej w St. Petersburgu,” założonej w 1837 roku.

* Najjasniejszy Pan, na najpoddanniejsze przedstawienie Zarządzającego Ministerstwem Oświecenia Publicznego, Najmilszemu raczył 29 lipca roku bieżącego, zezwolić na wypłacanie naczelnikowi suwalskiej dyrekcji naukowej, rady stanu Sidorskiemu, jako osobistego do płacy etatowej dodatku, po tysiąc rubli rocznie, od dnia mianowania go na obecną posadę, to jest od 17 maja 1875 roku.

* Najjasniejszy Pan, na najpoddanniejsze przedstawienie Zarządzającego Ministerstwem Oświecenia Publicznego, 29 lipca roku bieżącego, Najmilszemu raczył zezwolić na poruczeniu i w 1875/6 roku akademickim wykładania studentom prawnego Fakultetu uniwersytetu warszawskiego, na wakującej w takowym katedrze postępowania sądowo-cywilnego i organizacji sądowej, nadzwyczajnemu profesorowi tegoż uniwersytetu na katedrze prawa politycznego Okolskiemu, z wypłacaniem mu za tę pracę wynagrodzenia tysiąc rubli rocznie z wakującej płacy docenta pomienionej katedry.

* Minister Oświecenia Publicznego, pod d. 31 maja r. b., zawiadomił kuratora okręgu, że 25 maja roku bieżącego nastąpiło, na najpoddanniejsze jego przedstawienie, Najwyższe zezwolenie na przyznaniu kuratorowi warszawskiego okręgu naukowego, przy wyznaczeniu na podstawie art. 7 przepisów z 30 lipca 1867 roku o prerogatywach urzędników pochodzenia ruskiego służących w guberniach Królestwa Polskiego, dodatkową płacy za wysługę wymaganej terminów w Królestwie Polskiem, w liczbie osób służących w wydziale naukowym, to jest korzystających z prawa do 25% dodatku do płacy i że o wyznaczeniu rady tajemnego senatorowi Wiatemu takiego dodatku za wysłużenie drugiego pięciolateczia w rozmiarze 50% zniżeniu się z Ministrem Finansów.

* Towarzysz Ministra Oświecenia Publicznego, pod d. 14 maja r. b., wyznaczył dyrektorowi kieleckie-gimnazjum męskiego, rady stanu Nowikowowi, emeryturę podczas służby, w kwocie pięćset rubli rocznie, z wypłatą takiej od 25 maja 1874 r., z kieleckiej kasy gubernialnej.

* Departament Telegrafów. Na stacjach telegraficznych w zakładzie Wozniesińskim i w osadzie Kadomie (w gubernji Tambowski) otwarte zostały przyjmowanie depesz korespondencyjnej wewnętrznej.

2. Lina podwodna pomiędzy Władystawkiem a Nagasaki została uszkodzona, w skutku czego bezpośrednia komunikacja telegraficzna z Japonją i Chinami została przerwana.

Według wiadomości otrzymanych od północnej kompanji telegraficznej, uszkodzenie znajduje się około 374 mil angielskich od Władystawostoku.

Siedlecka Izba Skarbowa w obec nastąpienia terminu do składania przez emerytów deklaracji o wydanie książeczek do odbioru emerytalnego w 1876 roku, podaje do wiadomości emerytów, pobierających emerytalność i wparcia z kas gubernij Siedleckiej, że dla otrzymania pomienionych książeczek emeryci powinni składać osobiście lub nadysłać pocztą do Izby Skarbowej lub do kas, z których wyznaczona im jest wypłata emerytury, deklaracje o wydanie lub odesłanie im na 1876 rok książeczek, dołączając do tych deklaracji swoje atestaty lub ukazy o dymisji, paszporty, książeczki legitymacyjne lub inne świadectwa na mieszkanie i oprócz tego świadectwo miejscowego zarządu policyjnego i innych zwierzchników, o tem, że emeryt jest tą samą osobą, jaka jest oznaczona w składanym przezzeń atestacie, ukazie o dymisji, paszporcie, książeczce legitymacyjnej lub innym świadectwie na mieszkanie i że nie podległ wypadkom pozabawiającym go prawa do emerytury. Jeżeli atestat, ukaz o dymisji, paszport lub inne świadectwo znajduje się w jakiej władzy rządowej w aktach, to emeryt obowiązany jest, przy deklaracji o wydanie książeczki do odbioru emerytury, złożyć poświadczanie władzy, że należące do niego świadectwo znajduje się w aktach takowej.

O dzieciach emerytalnych należy dołączać świadectwa metryczne ich urodzenia, oraz poświadczanie, że nie znajdują się w zakładach naukowych na koszarach, synowie nie weszli do służby rządowej, a córki nie poszły za mąż. Deklaracje na wydanie książeczek do odbioru całkowitym sierotom lub mającym matkę nie pobierającą emerytury, powinni składać głównie ich opiekunowie, którzy oprócz złożenia wyżej wymienionych dokumentów o emerytalnych małoletnich, obowiązani są jeszcze dołącząc uchwały rady familijnej, przez które mianowani zostali głównymi opiekunami i upoważnienie do odbioru wyznaczonej dla małoletnich emerytury.

Wszystkie dołączone do deklaracji dokumenty, z wyjątkiem świadectw policyjnych, będą zwracane emerytom przy wydaniu lub przesłaniu im książeczek. Blankiety do deklaracji na otrzymanie książeczek będą wydawane emerytom w Izbie Skarbowej, kasach, zarządkach powiatowych i gminnych, oraz w magistratach miast bezpłatnie.

Przy tem Izba Skarbowa, dla uniknięcia trudności przy wydawaniu emerytom książeczek w końcu roku, prosi emerytów aby postarali się o ich otrzymanie wcześniej, poczynając od 1 października roku bieżącego.

W Warszawskim sądzie wojskowo-okręgowym, przy otwartych drzwiach, wprowadzone będą sprawy:

- Dnia 27 września (9 października):
 1. Przeciwko szeregowcowi 37 jekaterinburskiego pułku piechoty, Wiktorowi Race, oskarżonemu o powtarne zbiegostwo ze służby, z przejęciem za granicę i strownieniem efektów mundurowych.
 2. Przeciwko szeregowcowi 29 czerniowski pułku piechoty, Atanazemu Bogdanowowi, oskarżonemu o złe sprawowanie się i nieposłuszeństwo.
 Dnia 20 października (1 listopada):
 Przeciwko szeregowcowi 28 poleckiego pułku piechoty, Zyskindowi Mącznemu, oskarżonemu o nieposłuszeństwo.

DZIAŁ WEWNĘTRZNY.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

* Ceny targowe zboża i innych artykułów żywności w mieście Petrokowie od 13 (25) września do 20 września (2 października) 1875 r. Za czwartek: pszenicy 10 rub. 70 kop., żyta 7 rub. 82 kop., jęczmienia 6 rub. 96 kop., owsa 5 rub. 20 kop., kartofli 2 rub. 60 kop., kaszy jęczmieńnej 9 rub., gryczanej grubej 16 rub. 64 kop., maki pszennej I-go gatunku 12 rub. 74 kop., II-go gatunku 10 rub. 66 kop., żytniej I-go gatunku 7 rub. 28 kop., II-go gatunku 5 rub. 51 kop. za funt: chleba pyłowego 3 kop., razowego 2 kop., mięsa wołowego 10 kop., cielęciny 9 kop., wieprzowiny 10 kop., baraniny 8 kop.; za pud: siarna 40 kop., słomy 25 kop.

* Dnia 26 lipca (7 sierpnia) we wsi Wilamach, w powiecie Płońskim, zjadłszy grzybów jadowitych nagłe zmarł: 49-letnia włosićanka Marjanna Jakubiakowa i dwaj jej synowie: 7-letni Józef i 4-letni Władysław.
 — Dnia 19 (31) sierpnia na folwarku Kozłach-Janowie, w powiecie Mławskim, 7-letni chłopiec Jan Tońko, wpadł pod koła młocarni, które zgłotnił mu lewą nogę; w skutku czego wkrótce nastąpiła śmierć chłopca.
 — Dnia 22 sierpnia (3 września) we wsi Unieszkach-Gumowskich, w tymże powiecie, zaszedł taki sam nieszczęśliwy wypadek z włosićanką Anną Michałowską.

Z INNYCH GUBERNIJ.

* O pobycie Najjasniejszego Pana w m. Baturynie, Dziennik Gubernjalny Czernigowski podaje następujące szczegóły:

Jego Cesarska Mość raczył przyjechać do pałacu, znajdującego się koło obozu baturynskiego, 2 (14) września, o godzinie 11-ej z rana.

O godzinie 3-iej po południu, Najjasniejszy Pan, pomimo deszczu, raczył jeździć z pałacu do obozu otwartym powozem. Wojska uszykowane przed namiotami, bez broni i w płaszczach, z powodu niepogody, przyjęły Jego Cesarską Mość grzmiącemi i jednomyślnymi okrzykami „hura.” Liczna publiczność, zgromadzona koło obozu, powitała Najjasniejszego Pana takieżmi okrzykami.

Tegoż dnia, na obiad dany u Jego Cesarskiej Mości zaproszeni byli: gubernator, gubernjalny marszałek szlachty, kilku powiatowych marszałków szlachty, pełniący obowiązki prezesa sądu okręgowego starodubskiego, honorowy sędzia pokoju powiatu królewieckiego, prezes urzędu ziemskiego gubernjalnego i prezes urzędu ziemskiego powiatu konotopskiego.

Następnego dnia, o godzinie 10-iej z rana, Najjasniejszy Pan raczył odbyć przegląd wojsk 5-ej dywizji piechoty i jednej brygady artylerji. Po przeglądzie odbyły się manewry.

Tegoż dnia, o godzinie 2-iej po południu, Jego Cesarska Mość raczył wyjechać pomyślnie do Kijowa na Konotop. Na drodze, którą Najjasniejszy Pan raczył jechać z obozu, na przestrzeni półtorej wiorsty, wojska tworzyły szpal, za którym zgromadzone były tłumy ludu. Jego Cesarska Mość raczył jechać przez cały czas stępem, będąc witany nieumilkającymi i pełnymi zapału okrzykami, którym towarzyszyły życzenia szczęśliwej podróży.

Podczas pobytu Swego w Baturynie, Najjasniejszy Pan raczył obdarować tysiąc rubli na ubogich, i oprócz tego, udzielił podarunki kilku osobom, które z powodu przyjazdu Jego Cesarskiej Mości, pełniły rozmaite zlecenia.

* Podług Kronszt. Wiestnika, żegluga jachtu Cesarzkiego „Dierżawa“ z Kronsztadu do Gravesend, z Ich Wysokościami Wielką Księżną Marją Aleksandrówną Księżną Edymburską, Jej małżonkiem Księciem Alfredem Edymburskim i Ich najdosłowniejszym synem, była bardzo burzliwa z powodu niepogody na morzu. Cała ta podróż odbywała się podczas burz panujących w czasie porównania dnia z nocą i przedstawia wielki dla marynarzy interes, pod względem wypróbowania jachtu zbudowanego przez inżynierów i majstrów ruskich. Próba ta jest tem bardziej jeszcze interesująca z tego powodu, że odbyła się w oczach księcia angielskiego, który będąc sam marynarzem, odbył dwie podróże na około świata i cieszy się we flocie angielskiej sławą kapitana doświadzonego i obeznanego dokładnie ze swoim fachem.

* Burza śnieżna. St. Petersburg. Wiad. donoszą, że komunikacja telegraficzna pomiędzy Moskwą i Petersburgiem ustąpiła 11 (23) września, o godzinie 7-jej wieczorem. Burza śnieżna, która srożyła się pomiędzy stacyami Wyższy Wołoczek i Osieczka, obaliła 40 słupów telegrafu. Śnieg spadł w takiej obfitości, że pomiędzy stacyami pomienionymi, wszystkie pociągi opóźniły się.

* Podług Dzienn. Guber. Tarskiego, 9 lipca, o godz. 5-ej po południu, w osadzie Kisłowodzkiej i jej okolicach padła w kierunku od północno-zachodu ku wschodowi deszcz ulewny, z burzą i gradem niemal wielkości jaja kurzego. Grad zrządził zniszczenia na 1,200 diestiatnach łąk, 40 diestiatnach zboża jarego i 100 diest. kartofli, przy czem właściciele tych obszarów ponieśli straty w sumie przeszło 7,000 rs.—Tę gazeta donosi, że 1-go września rozpoczęły się na dobre zatrudnienia we wszystkich zakładach naukowych w Władystawce. Liczba składających egzamina dla wejścia do szkoły realnej i do gimnazjum żeńskiego Olga, była znacznie większa niż w latach poprzednich.

* Rozpowszechnianie się w kraju zakaukazkim wyrobów fabrycznych ruskich, dzięki sprzyjającym temu warunkom, przybiera coraz większe rozmiary. Przypisać to należy głównie polepszeniu dróg komunikacji i zbliżeniu się kolei żelaznych do kraju zakaukazkiego. Na potwierdzenie tego przytoczyć można, jak pisał Mosk. Wiad., następujące liczby, zebrane przez Ministerstwo Finansów, co do przywozu do portów zakaukazkich rozmaitych towarów pochodzenia ruskiego: w 1872 roku przywieziono takich towarów 2,114,473 pudy, w 1873 roku 2,747,000 pudów i w 1874 roku 3,974,994 pudy.

* Odeski Wiestnik, uzupełniając podaną przez się poprzednio wiadomość o wyjeździe z Odessy dziesięciu panien starozakonnych do Petersburga, dla słuchania kursów akuszerji w tamedycznej akademji medyko-chirurgicznej, dodaje, że wyjechało niedawno z Odessy kilku młodych żydów do Gorek (w gubernji mobilskiej), dla słuchania kursów w tamedycznej szkole rolniczej.

* Instytut prawa międzynarodowego w Hadze, jak donosi gazeta Rusk. Inw., miał zamiar rozważenia na tegorocznej sesji projektu deklaracji brukselskiej. W tym celu była poprzednio utworzona komisja z członków instytutu, dla zbadania brukselskich protokołów i projektu. Do komisji tej weszły następujące osoby: ze strony Rosji — profesor Martens; ze strony Anglii — Mountague Bernar, członek angielskiej rady tajnej; ze strony Belgji — Rollin Jacquemain, znany publicysta i uczonec; ze strony Holandji — Den-Beer-Portugael, dyrektor akademji wojskowej w Breda; ze strony Szwaecarji — Moigneux, prezes międzynarodowego komitetu raniionych w Genewie; ze strony Włoch — Mancini, znakomity uczonec i członek włoskiej izby deputowanych; ze strony Hiszpanji — Landa; ze strony Franoji — Parieu, były minister, prezes rady stanu; ze strony Niemiec — Bluntschli i t. d. Na podstawie robót przygotowanych, przedstawionych przez członków komisji, p. Rollin-Jacquemain ułożył sprawozdanie, z którego się okazuje, że wszyscy członkowie jednoznacznie wypowiedzieli najgłębszą przychylność dla inicjatywy Najjasniejszego Pana w sprawie zwolnienia konferencji brukselskiej i kodyfikacji zwyczajów i praw wojny. Po dwudniowych rozprawach na posiedzeniach komisji, p. Rollin-Jacquemain ułożył projekt rezolucji, które z komisji miały przejść na ogólne posiedzenie kongresu. Ogólne posiedzenie, skupiwszy uwagę tylko na główniejszych kwestjach i wynurzywszy zupełną przychylność prawników wszystkich krajów dla konferencji brukselskiej, przyjęło ogromną większością następującą rezolucję Rollin-Jacquemaine'a:

I. Pożądanem jest aby prawa i zwyczaj wojny zostały zkodyfikowane za pomocą traktatu, deklaracji, lub jakiegokolwiek bądź umowy pomiędzy rozmaitemi państwami ucywilizowanymi.

II. Podobna deklaracja, niewątpliwie, nie mogła by mieć rezultatu zupełnego usunięcia kłesk i niebezpieczeństw powodowanych przez wojnę, ale może w znacznym stopniu złagodzić takowe, albo za pomocą ustanowienia granic do użycia siły, odpowiednich prawnym pojęciom narodów ucywilizowanych, albo za pomocą przyjęcia słabszego pod obronę prawa ustanowionego.

III. Projekt deklaracji wypracowany w Brukselli z wspólnomyślną inicjatywą Najjasniejszego Cesarza Wszelch Rosji, przy całym swem podobienstwem do instrukcji północno-amerykańskich, ma nad niemi tę wyższość, że wprowadzając w dziedzinę stosunków międzynarodowych przepisy, ułożone dla jednego państwa, oprócz tego zawiera w sobie nowe postanowienia, przejęte duchem praktycznym, ludzkim i postępowym.

IV. W przedmiocie prawa wojskowego, w tym kształcie jak jest wyłożone w najnowszych dziełach, projekt brukselski, i pod względem istoty, i pod względem osnovy, znajduje się na wysokości współczesnej nauki. Niewątpliwie elastyczność czyli ogólnikowość niektórych jego wyrażen, może ze stanowiska prawnego, dać powód do surowej krytyki; ale niedogodność tę należy uważać za nieuniknioną następstwą konieczności osiągnięcia przedewszystkiem porozumienia pomiędzy rozmaitemi państwami i utrwalenia tego porozumienia drogą

gą wzajemnych ustępstw. Zresztą, nie nie przeszkodzi poddaniu deklaracji przejrzeniu, kiedy osiągnięte zostanie porozumienie w kwestii o niezbędnym dla niej ulepszeniach i kiedy nowe teoretyczne i praktyczne dane rozproszą wątpliwości, rozstrzygną kwestje sporne i dadzą możliwość rozwinięcia zasad, które w obecnie wypracowanej deklaracji ukazują się dopiero w zarodku.

V. Wziąwszy na rozważę będące dotychczas w użyciu sposoby prowadzenia wojny, okaże się, że projekt deklaracji otwiera widoki ważnych ulepszeń, rezultata których będą widocznie tem trwalsze, iż na przyszłość przypadnie wstrzymać się od oznajmiania czysto utopijnych życzeń i od stawiania armjom, w imię niejasno pojętych idei filantropijnych, takich żądań, które nie są zgodne z bezpieczeństwem armij i biegiem działań wojennych.

Mianowicie:

VI. Postanowienia projektu deklaracji dotyczące zajęcia terytorjum nieprzyjacielskiego, okazują się zastosoowaniem tego prawdziwego założenia, że fakt zajęcia, sam przez się, jeszcze nie daje zajmującemu wszystkich praw w zwierzchniczych, ale że z jednej strony, ustanie miejscowego oporu i brak zarządu narodowego, z drugiej — obecność armij która wtargnęła do kraju, tworzą dla tej ostatniej i dla rządu, którego jest, przedstawicielką, szereg obowiązków i praw, z samej swej istoty czasowych. Wychodząc z tej myśli, projekt szczególnie dąży do ustanowienia granicy tych praw i określenia obowiązków, powstałych z konieczności utrzymania porządku publicznego i zapewnienia osobistego bezpieczeństwa i własności prywatnej w ciągu nieobecności rządu regularnego. Nakreślone w tym przedmiocie przepisy, niezawodnie podlegają ulepszeniom w szczegółach, ale w gruncie, już teraz bardzo jest sprzyjające dla obywateli pokojowych i dla własności publicznej i prywatnej w zajętych kraju, niż istniejąca dotychczas praktyka i poglądy większej części uczonej.

VII. Projekt deklaracji ustanawia zasadniczą różnicę pomiędzy następującemi trzema kategorjami osób: walczący regularni (combattans réguliers), z którymi należy się obchodzić jako z nieprzyjacielską siłą zbrojną; pokojowi mieszkańcy, osobiste i majątek których powinny być zabezpieczone; walczący nieregularni (combattans irréguliers), który nie uznaje praw wojny, nie zasługują na to aby ich uważano za prawego nieprzyjaciela. Taka różnica oparta jest na obecnem pojęciu o wojnie, przyswojonem przez państwa, a nie przez osoby prywatne. Weale nie kępuje takowe najenergiczniejszej obrony narodowej przez masę ludności zbrojnej, a nawet przyznają się do skuteczności tej obrony, podając ją pod warunki porządku i organizacji, które same tylko mogą być dopuszczone przy prowadzeniu wojny regularnej pomiędzy narodami ucywilizowanemi. W tym celu, jako ogólna reguła, koniecznym jest, aby walczący regularni, z wyjątkiem wypadków, wskazanych w art. 10, mieli oznaczoną oznakę odróżniającą, widoczną z daleka, dla tego aby będące na kampanii armje mogły rozpoznac, czy przed niemi znajdują się mieszkańcy pokojowi, których należy zabezpieczać, czy też nieprzyjaciel, z którym trzeba walczyć.

VIII. Postanowienia w przedmiocie kontrybucyj i rekwiizyj także stanowią krok naprzód w porównaniu z sposobem postępowania, jaki był w używaniu w wojnach poprzednich. Szczególniej art. 42, wymagający, aby za każdą rekwiizyję udzielone było wynagrodzenie lub świadectwo z odbioru, ustanawia zasadę, następstwa której rozwinięte będą przez przyszłość i bardziej ludzkie doświadczenie.

IX. Odwet stanowi oplakany, ale w pewnych wypadkach, nieunikniony wyjątek z ogólnej zasady sprawiedliwości, na mocy której niewinny nie powinien cierpieć za winnego. Ponieważ zupełnie zabronić go nie można, przeto pozostaje pragnąć aby stosownie do pierwotnego projektu ruskiego, odwet był włączony do deklaracji i aby, w taki sposób, otwierala się możliwość ustanowienia dla niego granic na następujących podstawach:

- 1) sposób dokonywania i rozmiary odwetu nie powinny przewyższać stopnia popełnionego przez nieprzyjaciela wykroczenia;
- 2) odwet powinien być formalnie zabroniony w tym wypadku, jeżeli wykroczenie, które wywołało skargę, zostało zagladzone;
- 3) nie powinien być dokonywany inaczej, jak za upozważnieniem głównodowodzącego;
- 4) w każdym wypadku nie powinien być sprzeczny z prawami ludzkości i moralności.

X. Instytut prawa międzynarodowego, nie chcąc wdawać się w szczegółowe roztrząsanie wszystkich artykułów deklaracji, uznaje za możliwe zalecić uwadze rządów i ich delegatów, powołanych do roztrząsania i uzupełnienia pracy konferencji brukselskiej, uwagi i wnioski, zrobione pojedynczo przez rozmaitych członków komisji, a mianowicie:

- a) rozmaite projekta określenia pojęcia o zajęciu wojskowem, szczególniej następujące: „terytorjum uznaje się za całkowicie zajęte od chwili (i w ciągu całego czasu), kiedy państwo do którego należy, okaże się, w skutku ustania miejscowego oporu, w niemożności sprawowania publicznie swej władzy zwierzchniczej;
- b) wniosek o włączeniu do deklaracji postanowienia, że władza wojskowa obowiązana jest w czasie o ile można najkrótszym, zawiadomić mieszkańców terytorjum zajętego o dokonaniem zajęcia.
- c) wniosek, żeby ogólna zasada wynagrodzenia była zastosowana do składów broni i zapasów wojennych, należących do osób prywatnych zajętego kraju, równie jak i do wszelkiej innej prywatnej własności nieprzyjaciela;
- d) wniosek, aby do wykazu zabronionych środków

wojennych były dodane: zniszczenie lub spuszczenie za pomocą zatopienia, podpaleń i t. p. dla czasowego celu wojennego, znacznej części terytorjum lub odwiecznych produktów gruntu nieprzyjacielskiego;

e) wniosek w przedmiocie przedsięwzięcia środków dla nadania poważnego i regularnego charakteru kwitom lub pokwitowaniom z odbioru, udzielanym mieszkańcom kraju zajętego, od których wymagane są usługi, kontrybucje lub rekwiizycje;

f) życzenie, aby rozmaite państwa wprowadziły naukę postanowień prawa międzynarodowego do programatu przedmiotów wykładanych w wojsku.

XI. Instytut łączy się także z następującemi życzeniami, wynurzonemi na konferencji brukselskiej przez niżej wymienione osoby:

1) Przez generała Arnodo — w przedmiocie porozumienia się pomiędzy mocarstwami o ujednostojnieniu kar ustanowionych przez istniejące w nich ustawy wojskowe i w przedmiocie wynalezienia podstaw porozumienia się, mającego na celu ujednostojnienie kar, wymierzanych za naruszenie prawa międzynarodowego (prawo wojskowo-karne).

2) Przez barona Blan i pułkownika hrabiego Lanza — żeby wszystkie części postanowień wojskowych, dotyczących wzajemnych stosunków stron wójających, były, w skutku porozumienia się pomiędzy rządami, ujednostojnione.

3) Przez pułkownika Bren, — aby zatwierdzone zostało następujące postanowienie: „Po bitwie każda z stron wójających obowiązana jest zakomunikować przeciwnikowi listę poległych, będących w jej rękach. Dla ułatwienia tego środka byłoby pożądane, aby każdy żołnierz był zaopatrzony w znaczek, wskazujący jego numer (lub nazwisko) i nazwę jego pułku i kompanii.”

TELEGRAMY

DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

Wiedeń, 5 października. Tagespresse dowiaduje się, że przesilenie ministerjalne w Białogrodzie spowodowane zostało odbytem w ciągu ostatnich dni układowi pomiędzy reprezentantami mocarstw, które podpisały traktat paryski z 1856 r. Książę, obawiając się prawdopodobnie wypowiedzenia gwarancji europejskiej, przedłożył Skupczynie o niebezpieczeństwie grożącym Serbji, co spowodowało podanie się ministrów do dymisji. Książę przyjął takową, nowe zaś ministerstwo ma być konserwatywne, dla przekonania Europy o szczerem życzeniu Serbji utrzymania pokoju.

Wiedeń, 5 października. „Politische Correspondenz” podaje następujący powód do przesilenia ministerjalnego w Białogrodzie: Książę podejrzując szczerosc niektórych ministrów, złożył w Skupczyźnie oświadczenia przeciw zgnębienie polityce gabinetu względem wielkich mocarstw. Wyrazy księcia spowodowały przesilenie ministerjalne. Skupczyna przyjęła z zadowoleniem oświadczenie księcia.

Szangai, 4 października. Władze zawiadomiły reprezentantów innych mocarstw, że w skutek układow z rządem chinskim, minęła obawa wojny natychmiastowej.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Wypadek spowodowany nie ogłoszeniem w Journal Officiel mowy p. Leona Say, już się zakończył. Dziennik urzędowy w dniu 2 października rano powtórzył dosłownie przemówienie ministra skarbu, zamieszczone zaraz potem list wyjaśniający, napisany przez tegoż. Wnosząc z tego listu, zdaje się być rzecz pewną, iż opóźnienie w ogłoszeniu mowy wspomnianej nie wynikło z przypadku ani też z winy urzędników podwładnych; zdaje się, iż pewne ustępy w tej mowie urażiły członków rządu, którzy też sprzeciwili się jej ogłoszeniu, i dla złagodzenia tych drażliwości, pan Leon Say napisał list, który w skutek postanowienia powyższego na radzie ministrów, organ urzędowy obowiązany był przytoczyć zaraz po owej mowie, a której miał on służyć za rodzaj poprawki. Aluzja jaką minister skarbu zrobił w swoim liście do tłumaczeń i do komentarzy o pewnych dziennikach, które „nie zawsze nadawały jego myślom rzeczywiste ich znaczenie,” poprowadziła przypuszczać, iż owe tłumaczenia i komentarze przesadzone lub błędne, nie były obec chwilowemu wstrzymaniui ogłoszenia wspomnianej mowy.

Główne zarzuty czynione mowie p. Say, odnoszą się do tych jej ustępów, w których mówi on o „szczęśliwym” rozwiązaniu się większości z dnia 24 maja. W liście swym szanowny minister używa, dla usprawiedliwienia swoich wyrazów, argumentu najdogodniejszego pochwały: Przyjęcie praw konstytucyjnych, powiada on, jest szczęśliwym faktem; otóż fakt ten nie mógł się spełnić bez zajęcia pewnych zmian w różnych odcieniach stronnictw w konie Zgromadzenia Narodowego, i że on te właśnie zmiany nazwał szczęśliwemi. „Nie sądzię, dodaje p. Say, ażebym wyrażając się w ten sposób, obraził moich kolegów należących do dawniejszej większości, którzy bądź już połączyli się, bądź połączą się z rządem.” Pewną jest rzeczą iż żaden z członków rządu, nawet p. Meaux, który należał do większości 24 maja i nie głosował za konstytucją z dnia 25 lutego, nie powinien być uczuć się obrażonym temi wyrażeniami. Większość z 24 maja utworzyła się w celu zaprowadzenia monarchii lub przynajmniej w celu przeszkodzenia rzeczywistemu. Stan rzeczy jaki dziś legalnie istnieje, a którego rząd strzedz jest obowiązany, jest tak wprost przeciwny widokom i celom większości z 24 maja, że sam nawet p. Meaux, musiał zrzesić się z owych widoków, ponieważ podpisał program ministerjalny, którego głównym celem, jak to często powtarzał pan Buffet, jest właśnie poszanowanie praw konstytucyjnych. Cóż więc ma znaczyć to zdziwienie pełne oburzenia w obec nazwania „szczęśliwym” rozwiązania

się większości z dnia 24 maja? Czyliżby przypuszczano, iż mowa mogłaby nazwać „szczęśliwym” owo rozwiązanie się? Nie bezwątpienia, gdyż byłoby to powiedzieć w innych wyrazach, iż przyjęcie konstytucji z 25 lutego stało się niezszczęściem powszechnem. Wymagają więc żeby to rozwiązanie nie było ani szczęśliwem ani niezszczęśliwym. Mielimy już rzeczpospolitą bez sztydu, czyliżby więc należało nie nadawać także nazwy większości z dnia 24 maja? Czyliż to wszystko w istocie nie jest dziecinem i czyliż warto było robić tyle wrzawy o rzecz tak niezszczęśliwą. Należy powinszować p. Leonowi Say, iż zapobiegł przesileniu ministerjalnemu, dając zadośćuczynienie drażliwości, które były bezwątpienia nie tylko za przesadzone, lecz i za bezzasadne nawet. Przesilenie ministerjalne w okolicznościach obecnych byłoby bardzo godne pożalowania i mogłoby narazić na serio istnienie terazniejszej większości. Kraj będzie wdzięczny szanownemu ministrowi skarbu, iż przez swoje umiarkowanie ustrzegł go od zakłóceń tak zgubnych. Zbytecznem byłoby dodawać, iż p. Leon Say nie znalazł w opinji po tem wydarzeniu.

Gazety niemieckie donoszą, że przygotowania wojenne w Serbji są w pełnym biegu. Działolejnia w Kragujevacu czynna jest dzień i noc; warsztaty płatnerskie nie są w stanie zaspakajać zamówień rządu; zapasy amunicji i żywności wysyłane są nad granicę w ogromnej ilości; z innych państw przywożona jest broń; pułki, brygady, dywizje uruchomiane są jedne po drugich i wysyłane nad granicę. W miastach i wsiach prawie nie napotyka się zdrowych ludzi, którzy nie byliby zajęci przygotowaniami do powszechnego uzbrojenia się. W Serbji panuje jedno powszechne przekonanie, że wojna z Turcją jest nieunikniona i nie dziś, to jutro musi wybuchnąć. Tylko sam rząd niejako boi się wypowiedzieć swoją utajoną myśl i maskuje się zamiłowaniem pokoju. Z tego powodu niektóre gazety belgradzkie nadmieniają, że rząd napróżno ukrywa swe uczucia i tem podnieca przeciwko sobie lud, ponieważ Serbja nie może nawet powstrzymać swych uniesień i jeżeli rząd nie poprowadzi ludu przeciwko turkom, to lud pójdzie przeciwko rządowi. Serbowie pragną wojny i wojowniczy ich zapał tak jest wielki, że nawet trudno jest utrzymać stojących na granicy żołnierzy serbskich. Tak, 10 września, cały bataljon milicji samowolnie przeszedł granicę i znalazł się na terytorjum tureckim. Ludzie rwą się do boju i nie można im dać rady.

Telegramy z gazet zagranicznych.

Bruksela, 3 października. Według telegramu prywatnego z Szangaju z daty wczorajszej, zamieszczonego w Indép. Belge, miano tam otrzymać z Tientsin wiadomość z 28 września, że posłowi angielskiemu, Wade, powiodło się zatwierdzić nieporozumienia pomiędzy Anglią i Chinami, tak, iż znikła obawa wojny pomiędzy temi dwoma państwami.

Madryt, 3 października. Urzędowa Gaceta ogłasza dekret polecający przygotowanie list wyborczych dla wyborów do kortezów. Wybory na deputowanych mają odbyć się, stosownie do przepisów prawa z czerwca 1870 roku, za pomocą głosowania powszechnego i bezpośredniego; co się tyczy wyborów na senatorów, takowe dokonane zostaną przez wyborców drugiego rzędu.—Bombardowanie San-Sebastiana trwa dotąd. Parostatek wojenny francuzki „Oriflamme” zabrakł na swój pokład liczne rodziny francuzkie. Spodziewane są tam posiłki.

Kopenhaga, 3 października. Parostatek „Bager,” w drodze z Lubeki do Kopenhagi, spalił się dziś, o godzinie 6-ej z rana, w zatoce Kjøge. Z liczby 25 pasażerów znajdujących się na tym okręcie, jeden tylko zdołał uciec z życiem. Z osady utonąło 11 ludzi; pomiędzy ocelonymi znajdujący się kapitan okrętu i sternik.

Białogród, 2 października. Według wiadomości ze źródła urzędowego, kupiectwo tutejsze poruszało wprawdzie kwestję ogłoszenia powszechnego moratorium, wszelakoż nie stawiało rządowi żadnych stanowczych w tym względzie wniosków. Rząd przeto nie był w możności przyjęcia lub odrzucenia wniosków podobnych.

Waszyngton, 3 października. Poseł hiszpański przy rządzie tutejszym zawiadomił ten ostatni, że parostatek „Urugwaj”, wiozący broń i amunicję dla powstańców wyspy Kuby, ujęty został koło Kingston, na Jamaice.

Saint-Malo i René Châteaubriand.—Uroczystość odsłonięcia pomnika poświęconego przez mieszkańców Saint-Malo genjuszowi, który część swych, częstokroć cierniem przepłatanych laurów, rodzinnemu miastu przekazał—uroczystość ta zwróciła uwagę całej prasy francuzkiej na zapomnianą już nieco a tyle przecież wybitną postać Châteaubrianda i na ten zakątek ukryty wśród lasów, skał i fal oceanu, który miał zaszczyt być kolebką genjusza.

Nie wiem nawet, czy Saint-Malo miastem nazywać się godzi. Jego ludność, charakterem, zwyczajami, tradycjami tyle się wyróżnia z tła ogólnej Francji ludności, że ochota bierze początek ją niby za oddzielne jakieś plemię, w pojęciach swoich spieszące za ogólnym ojczyzny żywotem związane—lecz zachowujące poniekąd moralną odrębność w charakterze jednostek. Mieszkaniec Saint-Malo wypiera się nawet nazwy francuzka lub bretona, a miejska tarcza nosi dewizę: „Pas bretonne—Malouine suis.”

Miejsce to, wprawdzie niby orle gniazdo do skał przyczępione, wielce też orłów było kolebką. Walecznicy jak Beauchêne, który pod ogniem nieprzyjaciel-

skich baterij Tunisu, spalił i zniszczył całą flotę korsarską; Porcon de la Barbinais, dla dotrzymania danego słowa, niby nowy Ilegulus, głowę swą oddający bejowi; Jacques Cartier, podróżnik któremu Francja zawdzięcza Kanadę; Maupertuis, X. Troublet, Offray de la Meltrie, Broussais—w koncu Surcouf-Lamenaie i René Châteaubriand, tu urodzeni; przynależą przeto można, że Saint-Malo ma prawo być dumnem.

Do rewolucyjnych niemal czasów, Saint-Malo nie posiadało innej straży nocej, prócz psów, które za uderzeniem dzwonu o godzinie 10 wieczór puszczano z miejskich lańcuchów. Lecz psy te pochoździć miały od wspomnianej przez Strabona rasy, która obok Galatów walczyła przeciw Rzymianom; biada temu śmiałkowi, który po 10-ej ważył się wysunąć za próg swego domostwa. W r. 1770, jeden z oficerów marynarki, który pokusił się na romantyczną w nocy przechadzkę, został pożarty przez te psy wraz z butami, jak zapewnia legenda. Ta przesada w pełnieniu swych obowiązków straży nocej, miała być dla biednych psów fatalną. Wyrokiem parlamentu skazane na stracenie na placu publicznym, zbytnią swą czujność krwawo odpokutowały. Nie dosć na tem, w kilkadziesiąt lat później Désaugier, jeden z tych pisarzy, którzy wszystko wyśmiać i wyszydźić żądni, poważył się na tym wypadku osnuć farsę znaną z tej do dziś rozpowszechnionej zwrotki:

Bon voyage
Cher Dumollet

'A Saint-Malo débarquez sans naufrage....

Łatwo wyobrazić sobie oburzenie, jakie podobne nieposzanowanie historycznych psów sprawiło w Saint-Malo. To też po kilkunastu przedstawieniach, kiedy sztuka z rzadkiego korzystała powodzenia i podczas gdy publiczność grzmiące sypała oklaski, spotrząszono herculesowych form człowieka, który powstawszy z parteru i zwracając się zarówno do sceny i do publiczności, głosem stentora zawołał: „Jestem z Saint-Malo— a nazywam Piotr Dolet, Korsarz; mówiono mi, że wy tu wydriawicie małończyków! Któryż ze śmieszków chce, abym go skarcil?” Tej samej nocy jeden z tych śmieszków, paryżanin, utknął na szpadzie Korsarza. Bóg wie jaką krwawą daninę Paryż... byłby małończykom zapłacił, gdy policja za świtem Korsarza ująwszy, nie była go natychmiast współobywatelom zwróciła.

Drażliwość na wszystko co tylko miłość własną, dumę dotknąć jest zdolne, stanowi może jedną z ujemnych stron Châteaubrianda. Pod koniec żywota, kiedy politycznie zmużony, zdawał się unikać światu, stronił od wszystkiego, krył się, i jedynie w salonach pani Récamier oglądać się pozwalał, wszak o nim to powiedziano, że jeśli mu potrzeba pastelni, to chyba na teatralnej scenie.—Nie tylko dumny, lecz do gruntu pyszny musiał być człowiek, który tak od wszystkiego co ludzkie odgraździć się pragnął, że nie dosć mu było cementarza, lecz na grób dla siebie przeczynał wzbijającą się ku niebu i bezsilnym wścicołosciom fal morskich urągającą skałę. Skromny to zapewne grobowiec: prosty kawał granitu bez żadnego napisu i krzyż kamieniu żelazną otoczony kratą. Lecz grób ten zdaje się uragać szalejącym dokoła wichrom; fale morskie zdają się pienie ze złości, że pochłonąć niezdolne tej skały, która przy najwyższym nawet wód przyplwiewie, dumnie piętrzy się wśród mgły, a kamienne swe boki wściekłym balwanem oddając pod ciosy, czolo piotronom nadstawia. Wprawdzie też, jak ten grób burzami, czyż nie równie sam Châteaubriand za życia różnemi dobruimi i złemi namiętnościami był szarpany?

W samem przyjeściu na świat Châteaubrianda, ludzie z urodzenia szukający horoskopu, wnosili o niezwykłej czajności człowieka.—Matka jego w przejądłce po mórzu, po raz dziesiąty doznała niepokojących macierzyństwa symptomatów. Gdy się z pośpiechem zwrócono ku Saint-Malo, odpływ morza nie pozwolił przybić do portu i chorą wyładowano w stóp tej właśnie skały, zwanej le Grand Bé (bé znaczy grób), gdzie znajduje się dzisiaj grobowiec. Krótka chwila spokoju pozwoliła obecnym przeziścić chorą do hotelu, który dziś jeszcze podróżnych jest przytuliskiem, lecz już nie zdołano wnieść jej do zajmowanej przez nią pokojui, i mały René w kuchni hotelowej po raz pierwszy światło dzieńne ujrzał. W swoich Mémoires d'Outretombe, sam Châteaubriand podaje nader ciekawe szczegóły z pierwszych chwil i lat swojego życia. O uosobieniu z lat chłopięcych oto co pisze: „Humor miałem burzliwy i zmienny, charakter bardzo nierówny: na przemiany krzykliwe i wesoły, to znów milczący i ponury. Zbierałem obojęcie siebie młodych swoich towarzyszy, a za chwilę opuszczałem ich i usiadłem na stronie, przyglądałem się pielgrzymkom błędnego obłoku, lub słuchałem deszczu szemrzącego wśród liści.” Ojciec pragnął go widzieć w służbie marynarskiej, matka zaś, przez wzgląd na burzliwy, niesforny, niezawisły, i jakby „dziki charakter syna, chciała go poświęcić stanowi duchownemu, aby ducha jego uporządkować, ujarzmić. Za jej też sprawą, biskup Cortois de Pressigny dał mu pierwsze święcenie.—Lecz ostatecznie, ani za ojca, ani za matki swej wolą nie poszedłszy młody René, chciał w samobójstwie znaleźć zapomnienie występnej dla własnej poręcznika od pchoty królewskiej, zamieniony wkrótce na dyplom kapitana jazdy. Lecz i w tym zawodzie długo wytrwać nie zdołał. W 22-m roku życia poznał się z dozgonnym potem przyjacielem de Fontannes; po jednym zaś wieczorze, jaki obaj stawili na rozprawach jeogرافیicznych, zachwyceni sławą Cartiera, zapragnął Châteaubriand również wielką odznaczyć się podróżą i w r. 1790 wyprawił się do Ameryki północnej, celem odkrycia drogi do oceanu Lodowatego.

Po złożeniu holdów Waszyngtonowi i zwiedzeniu Niagara, młody podróżnik puścił się w dalszą ku północy drogę, gdy fatalność jakaś rzuciła go na jednę z

